KATKI

Devrimci Sosyal Demokrat

- ★ Türkiye'de Sosyalizm ve Kadrolar Hakkında
- ★ «Devletleştirme» Fetişizmi ve Petrol
- ★ Mustafa Suphi'nin bir Makalesi : ''Yaşta ve Başta Gençlik,,
- ★ ''İptâl-i Mezheb-i Maddiyyûn,,

Yıl 5. Sayı 12. Mart 1975. Fiatı 5 Lira

TÜRKİYE'DE SOSYALİZM ARTIK BİR KADRO HAREKETİ OLMAKTAN KURTULMALIDIR

A. Ergin GÜRAN

Bir sosyalist kadro (grup, parti, vs.), şayet Marxist ise mutlaka - mevcut müesseselerden taşan - bir yığın hareketine dayanmalı veya onu desteklemelidir.

Böyle bir yığın hareketi olmadığı dönem ve yerlerde, gerçekten sosyalist bir kadro oluşamaz ve yaşayamaz. Bu gibi dönem ve yerlerde, birçok provakasyon grupları ile, bütün bunların bulaşamıyacakları bir bilimsel (soyut) seviyede çalışabilen, birkaç Marxist entellektüel barınabilir.

Yığınların, olağan düzen müesseselerinden taşan bir hareket ortaya koymaları için, objektif şartların doğmuş olması gerek ve yeterdir. Yoksa, sosyalist denilen bir kadronun, sırf ajitasyon ve propagandayla yığınları harekete geçirmesi diye bir madde mevcut değildir Marxist literatürde... Sosyalist bir kadro ancak, - düzen müesseselerinden taşan - bir yığın hareketinin savunucusu veya destekçisi olduğu taktirde Marxist olduğunu iddia edebilir. Aksi taktirde bu kadro için yalnız, saf ütopiklerin mi, yoksa burjuva ajanlarının mı çoğunlukta olduğu gibi bir tartışma konusu ortaya çıkar.

Marxist aydınların, kitle pratiğine katılmaları için, önce düzenin mevcut müesseselerinden taşan bir kitle hareketini objektif olarak tespit etmeleri gerekir. Bu yargıda fikir birliğine varan Marxist aydınlar, bir kadro oluştururlar. Bu kadro, tespit ettikleri yığın hareketinin önce savunucusu, sonra destekçisi ve giderek - o hareketlerin yarattığı birlik içinde - yönlendiricisi olur. Yani sosyalist kadroyu yığın hareketleri oluşturur ve bu kadro yığın hareketlerini yönlendirir.

Örneğin...

1905 ve 1917'de, Rus İmparatorluğunda, - düzenin müesseselerinden taşan - yığın hareketlerinin oluşturduğu, yepyeni bir «Sovyetler»

müessesesini en çok savunan ve sonra da bunlara dayanan sosyalist kadro (Bolşevikler) gerçek Marxistler olarak tarihe geçmiştir.

İkinci Dünya Harbi'nde, Doğu Avrupa ülkelerinde, anti-emperyalist ve anti-faşist silâhlı bir mücadele şeklindeki yığın hareketlerini en çok savunan ve en çok destekleyen sosyalist kadrolar (çok ülkede komünist partiler), marxist metodu en iyi kullananlardır.

Birinci Dünya Harbi'nden sonra Türkiye'deki düzen müesseselerinden taşan bir yığın hareketi, - anti-emperyalist silâhlı çeteler direnişi -, Yeşil Ordu kadrosunu ve giderek Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası'nı doğurmuştur.

Mütareke zamanında ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında, şehirlerde büyümeye başlayan işçi yığınları, köhnemiş düzenin müesseselerine (meselâ loncalar) sığmayan, - sendikalist - hareketler ortaya koymuş ve bu hareketlere dayanan bir Marxist kadro (Aydınlıkçılar veya T. İşçi Çiftçi Sosyalist Partisi) oluşup yaşayabilmiştir. (Bkz. AYDINLIK «Fevkalâde Amele Nüshaları» Katkı Yayınları.)

Ne var ki...

1917 Çarlık Rusyası'nda, bütün düzen müesseselerinden (sendikalar, kooperatifler, ordu birlikleri, vb.) taşan mahalli yığın ayaklanmaları, «Sovyetler» müessesesini oluşturmuş ve bu yeni müesseseyi savunan sosyalist kadronun, yığınlara verdiği bilinç sayesinde yığınlar bu mahalli meclislerde iktidar olurken o sosyalist kadro da bu yeni müessesenin biçimlendirdiği merkezî iktidarı ele geçirmişti.

1940-44'lerin Doğu Avrupa'sında, anti-emperyalist, anti-faşist silâhlı kalkışma içinde, en geniş - en yoksul - yığınları, partizan gerilla savaşı içinde bilinçlendirerek organize eden sosyalist kadrolar, harpten sonraki seçimlerde iktidarı aldılar.

Ama, Birinci Dünya Harbi'nden sonraki dönemde, Anadolu'daki silâhlı çeteler direnişi - yarı gerçek yarı efsane bir Yeşil Ordu miti yaratılmasına rağmen - bir partizan hareketi olarak organize edilemediği için, bu hareketlerin savunucusu olarak ortaya çıkan sosyalist kadro - Komintern tarafından tanındığı halde - yaşayamadı. Teşekkül eden veya ihya edilen merkezî idarenin düzenli ordusu, çeteleri tasfiye edince, bu sosyalist kadro da dağıldı.

Mütareke döneminde ve Cumhuriyet'in ilk zamanlarında yaygın olarak ortaya çıkan - ve o zamanki düzen müesseselerinden taşan -, «işçilerin topluca işi bırakması (grev)» hereketlerine dayanan sosyalist kadro, bu hareketlere iktidar partisinin (CHP'nin) sahip çıkmasıyla - Komintern'nin desteğine rağmen - dağılmıştır. «İşyerlerinde işçilerin topluca işi bırakmaları» şeklindeki işçi hareketinin hedefi

olan «sendika» müessesesi, uzun bir süreç içinde de olsa CHP tarafından - en mükemmel batı şekillerinde - gerçekleştirilmiştir.

Belki TİP'nin kurulduğu 1961 yılında bile sendikalist hareketler devrimci niteliğini koruyordu ama artık bugün sendikalar tamamen düzene malolmuş müesseselerdir... Onun için bugün, yalnız sendikalist hareketlere ve sendikalara dayanan bir sosyalist kadro - parti de olsa - katiyyen devrimci olamaz, Marxist olamaz. Politik grev, dayanışma grevi, genel grev gibi henüz memleketimizde legalite kazanmamış sendikalist hareketler de bahane edilemez, devrimcilik iddiasına... Çünkü sendikaların «konfederasyon» şeklinde merkezîleştiği bir aşamada «genel grev», çalışanları oyalamada kullanılan parlak bir fetişten başka birşey değildir. Merkezîleşmiş bir sendikalar sistemi demek, işçi sınıfının, hakim sınıfa «başı bağlanmış» olması demektir.

Bugün dünyanın gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülkesinde, Marxistler tarafından yığın hareketi olarak teşhis ve tespit edilmiş hareketler, emekçilerin işyerlerinde yaptıkları işgal - boykot hareketleridir. Bu hareketler bazı işyerlerinde, «işçilerin yönetiminde üretim» şeklinde (meselâ bizde Alpagut Olayı) hedefini açıkça göstermiştir. Demek ki işçiler, çalıştıkları yerde yönetime katılmak, en azından kapitalist üretim ve dağıtım tarzını kontrol etmek istemektedirler. Bu isteği, işçilerin kitle bilinci ortaya koymuştur; çünkü işgal - boykot hareketleri, bu son tarihî aşamada en çok işçinin katıldığı ve en çok süreklilik gösteren hareketlerdir.

Marxistler bu hareketlerin en yakın gayesini, işyerlerinde kurulması gereken «işyeri konseyleri» müessesesi olarak formüle etmişlerdir. İşyeri konseyleri, kapitalizmin bugünkü aşamasında, emekçi sınıflara asgari denetim olanağı sağlayacak müesseselerdir; yani toplumu asgarî demokratik bir aşamaya getirecek müesseselerdir. Çünkü monopollerin ve trade - unionların alabildiğine yüceldiği (merkezîleştiği) bir aşamada, ezilen yığınların başka şekilde sesini duyurmasına imkân yoktur. Monopollerden, sendika konfederasyonu mu hesap soracaktır?!.. Monopoller ancak işyeri konseyleri tarafından denetlenebilir; veya finans kapitale ancak işyerlerindeki işçi meclisleri hesap sorabilir. Finans kapitali, hükümetler, hatta ilerici, sosyalist olduğunu iddia eden kadrolardan oluşan hükümetler bile denetleyemez; tam tersine, finans kapital diktatörleri, hükümetleri denetler, hatta işine gelmeyen, idealistçe kararlar almaya kalkan hükümetleri devirir. Finans kapitale karşı gerçek bir mücadelenin yolu, bugün için ancak, «işyeri konseyleri» müessesesinin kurulmasından geçer. Bugün için gerçek ve ivedi bir sosyalizasyona, ancak «işyeri konseyleri» müessese-

sinin kurulmasiyle geçilebilir. Gerçek bir sosyalizasyona yönelmeden, daha yığınların mahalli denetim ve yönetim hakkı bile tanınmadan, yapılacak her türlü reform veya devrim(!), mesela bir İran Şahı'nın devriminden öteye geçemez. Bugün bizim için (Türkiye için), «kamulaştırma», «millileştirme», «devletleştirme» gibi lâflar, parlak (göz boyayıcı) fakat o derece boş lâflardır... İstemiyoruz! Devlet, onun bunun malını alıp iç etmesin. Herkesin toprağı, sermayesi yanında kalsın. Ancaak; Devlet gerçekten «sosyal devlet» olsun: Toprağın üstünde çalışanların, sermayeye değer katanların da söz hakkını, denetim hakkını tanısın... Bu takdirde meselâ emekçi soracak: Birçok işyeri için Devlet «vergi indirimi veya muafiyeti» ve kullandığı bazı ithal maddeleri için «gümrük indirimi veya muafiyeti» tanımaktadır. O maddelerin üretimi için Devlet tarafından yapılan bu «teşvik», - şayet Devlet bütün halkın devleti, yani «sosyal devlet» olma iddiasında ise - ya o iş için çalışan, patron dahil bütün kişilerin daha fazla tüketip daha iyi çalışması için yapılmaktadır, veya patronun, sermayesini büyütüp, işini genişletmesi yahut yeni iş sahaları açması için yapılmaktadır. Ama her halde yalnız patronun daha fazla tüketmesi, göbeğini şişirmesi veya lüks tüketim tırmanmasında manyaklaşması için yapılmamaktadır.

Türkiye'de bugün gerçekten devrimci (sosyalist - Marxist) bir kadro oluşuyorsa, oluşacaksa, ancak Türkiye emekçilerinin - aşağı yukarı - 1966'dan beri yaptığı işgal - boykot hareketleri üzerinde oluşacaktır. Bu hareketleri savunacak, bu hareketleri destekleyecek, bu hareketlere dayanacak ve bu hareketlerin gayesine ulaşmasına, yani işyeri konseylerinin oluşmasına paralel olarak merkezî iktidarda söz sahibi olacaktır.

Fakat şöyle bir soru da akla gelebilir: Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde de, sosyalist kadrolar tarafından savunulan sendikalist hareketler bir CHP tarafından himayeye alındı ve hedefine ulaştırılarak, o kadrolar lüzumsuzlaştırıldı. Aynı şekilde bu işgal - boykot hareketleri de bir burjuva partisi tarafından kontrola alınıp işyeri konseyleri gerçekleştirilemez mi? Yani bu şekilde işçi sınıfı yine burjuvazinin kuyruğuna takılamaz mı? Evet böyle bir partinin, bu işte muaffak olabilmesi ve işyeri konseylerini en yoz şekillerde bile gerçekleştirebilmesi için, hem biraz daha sola gelmesi, hem de Türkiye'yi, meselâ bir Federal Almanya seviyesinde, dünyanın sayılı finans kapital (monopoller) ülkesi haline getirmesi gerekir; ki bunu başaracak burjuva partisinin önünde, yalnız biz değil, bütün dünya hayret, ibret ve hürmetle eğilir.

Bugün Türkiye'de, ekonomik ve politik bunalımdan bunalmış küçük burjuva aydınlar, bazan aralarına birkaç «işçi eskisi» de alarak, pek çok küçük devrimci(!) grup meydana getirmektedirler. Muhakkak olan şu ki, bunlar Marxizmin, Leninizmin sekter yorumlarına saplandıkları için grup olarak kalmakta ve birbirleri ile asgarî müştereklerde bile anlaşamamaktadırlar. Bu yargının tersi de aynı derecede doğrudur: Bu gruplar, elemanlarının sınıf kökenlerinden gelme nedenlerle veya provokatif girişimler yüzünden birbirleri ile bir taktik işbirliğine bile yanaşmamakta, dolayısiyle bu uzlaşmazlığa sebep olarak Marxizmin Leninizmin sekter bir yorumunu öne sürmektedirler. Bu sekter yorumlara, taviz vermez tutumlara sebep olan dar grup çıkarlarının ana hedefi, merkezî iktidardır. Halbuki bu gruplar, «merkezî iktidara sahip olma mücadelesi»ni «denizde balık pazarlığı» misali, anlamsız, hayalî bir mücadele şeklinde değil, somut bir zemine oturtarak yürütürlerse bir çıkış yolu bulabilirler. Bunun için de, merkezî iktidar olma iddialarından vazgeçmeksizin, bugünkü somut pratikte bir «asgarî müşterek» tespit edip, taktik işbirliğine varmaları gerekir. Bu «asgarî müşterek» ancak, en geniş yığın hareketinin (bugünkü Türkiye için, işyerlerindeki işgal - boykot hareketleri) desteklenmesinde aranmalıdır. Bir taktik işbirliği de, bugünkü Türkiye'de ancak, işyeri konseylerinin kurulması eyleminde gerçekleştirilebilir.

İşgal - boykot hareketleri, salt sınıfsal yığın hareketleridir; dolayısiyle gerçek sosyalist - Marxist kadroları oluşturacak, gerçek Marxistlerin dayanacakları hareketlerdir.

Diğer taraftan, çok kompleks bir ruh hali içinde bulunan küçük burjuva aydınlarından oluşan bazı devrimci gruplar, Türkiye Halkları'nın bir silâhlı kalkışmasını özlemekte, ümit etmekte ve beklemektedirler. Hatta bunlardan bazılarının yaptığı yegâne eylem, halkların bu türlü bir kalkışmasını sağlamak için, ajitasyondur. Kendiliğinden doğmuş, salt sınıfsal bir yığın hareketi (işgal - boykot) içinde, yığınların sınıf bilincini arttırıcı yönde çalışmak yerine, henüz bir yığın hareketi şeklinde mevcut olmayan «halkların silâhlı kalkışması» hareketini oluşturmak yönündeki girişimler, şoven, dinsel ve oportünist eğilimlerden kaynaklanmaktadır. Çünkü bilinci çok düşük olan halklarda bu hareketler, etnik, kültürel, dinsel faktörlerin etkisi ile pek çok yan problemler doğuracak ve hattâ emperyalist tahriklerle, bu yan problemlerin, ana sorun haline gelmesi bile sağlanabilecektir.

Gerçek sosyalistler, Marxistler, şoven, dinsel, oportünist eğilimlerden müteessir olmayacak derecede bilimsel bir metoda sahip bulunduklarından - izafî olarak, tercihen - salt sınıfsal hareketlere da-

yanarak kadrolaşırlar. Yani genel bir formül olarak diyebiliriz ki: Gerçek sosyalistlerden bir kadronun (grup, parti vb.) oluşabilmesi için, salt sınıfsal bir yığın hareketinin mevcut olması gerek ve yeterdir.

Bugün Türkiye'de salt sınıfsal, gerçek bir yığın hareketi mevcuttur. Gerçek sosyalistlerin, Marxistlerin kadrolaşması, Türkiye emekçilerinin aşağı yukarı dokuz yıldır sürdürdükleri işgal - boykot hareketleri üzerinde oluşabilir ve oluşmalıdır.

Aksi taktirde, «İşçisi şuursuz, köylüsü perişan, aydını haraç mezat satılık, bir ülkede...», «Düşüncenin dilekleri, realitenin cevapları ile...» çelişecek, ve Marxizm - Leninizm adına yapılan sekter taktim (representation) ve yorumların da etkisiyle sürükleneceğimiz seperatist akımlar içinde, sosyalist aydın olma onurumuzu bile kurtaramıyacağız.

Tedavisi Bulunamayan Hastalık

Türkiye'de bugüne kadar kurulan **sosyalist** etiketli ve emekçiden yana partilerin sayısını ancak Cenab-ı Hak bilir!

Bizde parti kurma hastalığı, zaman zaman nükseden - ve henüz tedavisi bulunamayan - ağır bir illettir.

Kurulan parti, nominal bir parti bile değilmiş : Kimin umurunda! Dışı yaldızlı, içi kofmuş : Nemize gerek! İskelet parti veya ölü doğmuş bir cenin imiş : Olsun varsın!

Lütfen Dikkat!

Gelecek sayımızda - elli yıl önceki - **Türkiye İşçi Partisinin** meydana geliş nedenleri ve üçüncü kongresi hakkında bilgi vereceğiz.

«DEVLETLEŞTİRME» FETİŞİZMİ ve PETROL

N. VOLKAN

Son İsrail - Arap savaşından sonra petrol üreten Arap uluslarının petrolü bir silâh olarak, hem bir politik baskı hem milletlerarası ekonomide daha uygun denge sağlama aracı şeklinde kullanmaları «Petrol»ü günümüzün en aktüel konusu haline getirmiştir.

Kapitalist dünya bir yandan 1929 Dünya İktisadî Krizinden daha büyük bir krizle karşılaşırken, bir yandan da Ortadoğu'da yeni askerî güçler, yeni kaleler yaratmaktadır. Tarih boyunca sömürülmüş, geri bırakılmış milletlerin, ülkelerinde çıkan petrolün fiyatını, kapitalist sistemin meşhur arz/talep kanunu uyarınca, tarihte şimdiye kadar eşi görülmemiş bir şekilde arttırmalarının menfi tesirlerini; çıkardığı petrol ihtiyacının çok azını karşıladığı için büyük miktarda petrol ithal etmek zorunda olan Türkiye'nin hissetmesi kaçınılmazdı.

Petrol fiyatlarının yükselmesi Batı'da bir yandan Türkiye'nin ithal ettiği mamül malların fiyatını yükseltirken Türkiye'nin ihraç ettiği emeğe (insana) talebini azaltmış; Türkiye ithal ettiği petrol için çok daha fazla döviz ödemek zorunda kalmış, yükselen akaryakıt fiyatları Türkiye'nin imal ettiği malların fiyatını yükseltirken bu malların ihraç imkânını bertaraf etmiş, kısaca Türk ekonomisi hızla büyüyen dış ticaret açığı ve gittikçe eriyen döviz rezerviyle yüz yüze gelmiştir.

Petrol üreten ülkelerce arttırılan fiyatlar üzerinden ithal edilen yeni ham petrol fiyatlarına göre yurtiçi akaryakıt fiyatlarını tesbit etmesi gereken Talû Hükümeti bunu yapmamış, Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu Hesabında biriken rezervi tükettiği gibi, ayrıca Devlet, Akaryakıt ithal eden şirketlere yüz milyonlarca lira borçlu duruma düşürülmüş, kısacası köprüaltından su bağışlanmıştır.

Sayın Talû'dan hükümeti devralan Ecevit Hükümeti bir seri kararnamelerle bir yandan yurtiçi akaryakıt fiyatlarını değişen ithal fiyatlarına göre tesbit ederken, bir yandan da 1702 sayılı Petrol Kanununun 112 nci maddesine dayanarak **15.6.1964** tarihinden **16.10.1973** ta-

rihine kadarki dönemde ithalât yapmış olan MOBİL, SHELL, BP şirketlerini **ilân edilmiş beynelmilel fiyatlardan indirim yapmağa** mecbur kılmıştır. Ecevit Hükümeti'nin istifasından sonra da yabancı şirketlerin ithal etmek istedikleri fiyat kabul edilmiyerek yine 1702 sayılı Petrol Kanununun 112. maddesine dayanılarak çıkarılan 7/9131 sayılı bir kararname ile - Petrol İhraç Eden Ülkeler şimdiki fiyatlarını değiştirmedikleri takdirde - ülkeye yılda asgari beşyüz milyon lira tasarruf sağlıyacak şekilde ham petrol ithal fiyatları tesbit edilmiş bulunmaktadır. Fazla teferruata girmeden, kısaca açıklamağa çlıştığımız ve ülke çıkarlarına olduğuna hiç kuşkumuz olmayan kararlar alınır, bu kararları alan ve yürüten bir avuç namuslu teknisyen içten ve dıştan türlü baskılara göğüs gererken, 1964 Kıbrıs olayları nedeniyle millî duyguların en yüksek düzeyde olduğu bir dönemde yürütülen «Yabancı Petrol Şirketlerinin Millîleştirilmesi/Devletleştirilmesi» kampanyası yeniden başlatılmış bulunmaktadır.

«Yabancı Şirketlerin Devletleştirilmesi» konusunda büyük mücadeleler(!) verenler, kahırlar çekenler(!); «Devletleştirme»yi gerçekleştirebilecek yetkili makama geldiklerinde, yıllar yılı mücadelesini verdikleri «Devletleştirme»yi gerçekleştirememişlerdir. Buna rağmen, bu kişilerin makamdan ayrılınca, yeniden 1965'lerdeki heyecanla «devletleştirme» tezini savunmaları ve sanki hiç bu mevkie gelmemişler gibi bu işin bayraktarlığını bugünlerde yeniden yapmaları gerçekten ilginç ve ibret vericidir...

Petrol Şirketlerinin Millileştirilmesi/Devletleştirilmesi tartışmasına girmeden önce Cumhuriyet döneminde (çoğu Osmanlı Devleti zamanında da mevcuttu.) mevcut petrol şirketlerinin bilinmesinde yarar vardır.

Maden Tetkik Arama Enstitüsünce Raman'da ekonomik verimde petrolün bulunmasıyla tasfiye safhasına geçişin başladığını söyliyebileceğimiz 1948 yılına kadar Cumhuriyet dönemindeki petrol şirketleri pazarlama (tevziat) şirketleri olup bunlar **Naphte - Syndicate** (1939 da faaliyetini tamamen durdurmuştur.) **Mobil** Oil Türk A.Ş. (Standard Oil Company of New York), The **Shell** Company of Turkey - Limited (Royal Dutch), **BP** Petrolleri A.Ş. (Steaua Romana British Ltd.), **Türk Petrol** ve Madenî Yağlar T.A.Ş. ve İkinci Dünya Savaşı şartları içinde bilhassa ordunun akaryakıt ihtiyacını depo ve tevzi etmek işleri ile meşgul olmak üzere **1941** yılında Devlet Sermayesi ile kurulan; 1950'lerde akaryakıt piyasasının genişlemesi ile bu piyasanın bir kısmını elde etmek için faaliyetlerini arttıran **PETROL OFİS**'tir.

Raman petrolünün bulunmasından sonra ilk Türk rafinerisi Bat-

man'da kurulmuş (1948) ve bu rafineriyi 1961'de kurulan İPRAŞ (TPAO - Caltex) 1962'de kurulan ATAŞ (MOBIL, SHELL, BP), 1973'de kurulan ALİAĞA (TPAO) rafinerileri takip etmiştir.

Dikkat edilecek olursa 1941 yılına kadar Devlet, dağıtım işine bile girmemiş «Türkiye sınırları dahilindeki bilcümle arazide bitüm ve petrol müştakkatı tabiiyesi madenlerinin taharrisi ve işletilmesi hakkı, Maadin Kanununun ahkâmına tabi olmak kaydiyle, Hükümete verilmiştir» diyen 24 Mart 1926 tarih ve 792 sayılı Petrol Kanununa rağmen idealist personele ve fakat dar imkânlara sahip Maden Tetkik Arama Enstitüsünün yaptığı araştırmalar dışında petrole gerekli önemi vermemiştir.

Şu anda bizim için önemli olan devletleştirmenin/millîleştirmenin ne zaman, kimin için ve nasıl yapılacağıdır.

İçinde bulunduğumuz genel politik/iktisadî durum bir yana, ülke yararına sürdürülmekte olan petrol politikasının sonucu alınmadan yıllar önce savunuldu diye Devletçilikte israr ederek:

«Devlet ve kamu tüzel kişileri, kamu yararının gerektirdiği hallerde, karşılıklarını peşin ödemek şartiyle, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malları, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, tamamen veya bir kısmını kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idarî irtifaklar kurmaya yetkilidir.

Ödenecek karşılık, taşınmaz malın tamamının kamulaştırılması halinde o malın malikinin kanunda gösterilecek usul ve şekle uygun olarak bildireceği **Vergi Değerini** kısmen kamulaştırmalarda da, vergi değerinin kamulaştırılan kısma düşen miktarını aşamaz.

Kamulaştırılan taşınmaz mal karşılığının vergi değerinden az takdir edilmesi halinde malikin itiraz ve dava hakkı saklıdır.» diyen Anayasanın 38, «Kamu hizmeti niteliğini taşıyan özel teşebbüsler, kamu yararının gerektirdiği hallerde **gerçek karşılığı** kanunda gösterilen şekilde **ödenmek** şartıyla devletleştirilebilir. Kanunun taksitle ödemeyi öngördüğü hallerde, ödeme süresi on yılı aşamaz ve taksitler kanunla gösterilen faiz haddine bağlanır.» diyen Anayasanın 39. maddesi uyarınca yabancı petrol şirketlerini - farz-ı muhal - devletleştirmek, yabancı şirketlere boş yere milyonlarca lira havadan kazanç sağlamak olacaktır.

HALK İÇİN YAPILDIĞI SÖYLENEN AMA HALKIN KATILMADIĞI, KÖPRÜALTINDAN SU BAĞIŞLARCASINA HALKIN SIRTINDAN YAPILAN, KÜLFETİ HALKA YÜKLENECEK BİR DEVLETÇİLİĞE HAYIR!

MUSTAFA SUPHİ'NİN AYDINLIK'TA ÇIKAN YAZISI

Aydınlık Mecmuası 31 sayı çıkmıştı. Son sayısının tarihi 18 Şubat 1925. Bu sayı gençliğe ayrılmış bir özel sayıdır (Fevkalâde Gençlik Nüshası).

İlk yazı Mustafa Suphi imzasını taşımaktadır. Yazının başlığı, **Yaşta ve Başta Gençlik.**

Yazarın GENÇLİK hakkındaki düşüncelerini, kısaca şöyle anlatabiliriz :

1 — Doğu'da gençlik, zincirli bir köleliğe mahkûmdur.

2 — Gençliği bu zulüm ve kölelikten kurtaracak güç yine gençliktedir.

3 — Gençliği ikiye ayırmak zorunludur :

a) Her türlü zulüm ve köleliğe tevekkülle dayanan zavallı gençler;

b) Gençlik şiarı altında yaşamak liyâkatini kazanan, uyanık fikirli, özgür ve kurtarıcı gençler.

4 — Gençlerin bir kısmı, yaşça ne kadar küçük olurlarsa olsunlar, başça pek kocamışlardır. Öyle gençler vardır ki, acınsa yeridir. Bunlar karakter bakımından zayıf insanlardır.

5 — Yaşama savaşına atılan bir genç, ne iş gördüğünü, yarattığı ürün ve zenginliklerin kime mal olduğunu ve bütün insanlık adına ne gibi bir fayda ve zarar getirdiğini düşünüp anlamalı, kan ağlatıcı zulüm ve haksızlıklara karşı ciddî bir savaşa girişmelidir. Bunu yapmayan gençlik, TARİHİN GÖZÜNDE, taş taşıyan hayvanlardan farksızdır.

Özetlemek gerekirse:

Aile ve sevda ilişkilerinde özgürlük ve bağımsızlık duygusuna, bilgi, öğretim ve eğitimde kavrayış hassasına, iş ve hayatta zulme ve haksızlığa karşı döğüşme gücü olmayan gençler - yaşları ne olursa olsun - gençlik dünyasının özgür, aydın ve aktif bir uzvu sayılamazlar. Bunlar gönülleri kurumuş, yüreksiz, bunak ve sakat ihtiyarlardır. Gençlik hem yaşta, hem de baştadır.

Sözü yazara bırakalım :

YAŞTA VE BAŞTA GENÇLİK

Şark'ta gençlik, aile muhitinden başlar da, mektebe, medreseye, iş, sanat ve hükümet müesseselerine varıncaya kadar zincirli bir esarete mahkûmdur. Fakat, gençliği bu zulüm ve esaretten kurtaracak kuvvet yine gençliktedir. Onun için, gençleri ikiye ayırmak mecburiyetini hissediyoruz : Bir kısım, yumruk altında her türlü esarete, zulme tahammül eden mütevekkil ve zavallı gençler; diğer kısım, uyanık fikirli serbest ve halâskâr gençler ki gençlik şiarı altında yaşamak liyâkatını kazananlar, şüphesiz, bu ikincilerdir.

Aile münasebâtında, gönlünün bütün sünûhâtına sahip olamayan, ana ve babasının mâkûl, gayrimâkûl, beşeriyet için faide veya zararlı her türlü emrine, telakkiyâtına, yalnız dinî ve îtiyâdî bir tevekkül ile itaat eden gençler, herhangi bir kızla yalnız emr-i meşru ve mûtâdı ifa ve itmam için evlenmeye razı olan delikanlı, veya herhangi bir delikanlıya, yine aynı sebeple güveye çıkan kızlar, yaşça ne kadar küçük olurlarsa olsunlar, başça şüphesiz ki pek ihtiyardırlar.

Medrese ve mektepte akil ve naklin mevkiini vermeye birtürlü muaffak olamayan, beyninde parlayan her nûr zerresini «küfür» korkusuyla tard ve def'e çalışan, hayalden hakikate geçmek istidat ve iktidarını göstermeyen genç talebeler, tabiatın taze hayatlarına bahşettiği feyiz ve kuvveti nefislerinde öldüren merhamete muhtaç, zayıf insanlardır.

Ve nihayet hayat mübarezesine girişmiş bir genç, gördüğü işin mahiyetini, vücuda getirdiği yeni mahsul ve servetin kime mal olarak bundan insanlık nâmına ne faide ve zararlar geldiğini düşünüp anlamasa, iş ve hayat içinde arka verip kuvvetlendirdiği âlemin, insanda kan ağlatan zulüm ve haksızlıklarına karşı ciddî bir mübarezeye girişmese, bu genç adamın çalışıp çabalaması, tarih nazarında, taş taşıyan hayvanların çektikleri zahmet ve gördükleri işten başka bir mahiyeti haiz olamaz. Hülâsa, aile, aşk ve muhabbet münasebâtında hürriyet ve istiklâl hissine, ulûm ve maarifte idrak hassasına, iş ve hayatta ise zulme - haksızlığa karşı mübareze kuvvetine malik olmayan gençlerin yaşları ne kadar az olursa olsun, kendileri gençlik âleminin hür, münevver ve faal bir uzvu sayılamazlar; bunlar gönülleri kurumuş, yüreksiz mâtuh ve alîl ihtiyarlardır.

Demek ki, gençlik denildiği zaman, biz bunu, aynı zamanda hem yaş hem de başta aramak mecburiyetindeyiz.

Mustafa SUPHİ

SOSYALİZM NEDİR?

B. NEBİL

Derler ki, SOSYALİZM terimini tarif etmek gereklidir. **Sosyalizm**den kasd edilen anlam nedir? **Sosyalizm** deyince ne anlaşılmalıdır? Bu soruya açık ve duru bir cevap vermek kolay değil, - demişlerdir - sosyal ve politik bilgiler terminolojisinde bu kadar müphem, belirsiz ve cıva gibi ele avuca sığmaz bir kelime bulunamaz...

Prof. Elie Halevız adındaki meşhur bir profesör, 50 sene Paris Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde yalnız sosyalizm okutmuştur. Bu zat der ki, dünyada kaç tane sosyalist varsa o kadar da «sosyalizm» vardır.

***

Gustave Le Bon, **La Psychologie Politique** adlı eserinde SOSYALİZM için şunları yazıyor :

«**Sosyalizm**'e bugün verilen anlam kadar buğulu hiç bir şey yoktur. Talihlerinden memnun olan kimseler için, ödlerini koparan halk yığınlarının yaşama şartlarını düzeltme arzusunun bir ifadesidir. Taliinden hoşnut olmayanlar için ise sadece hoşnutsuzluklarının dile getirilmesidir. Nazariyeciler için bu kelime bir sosyal organizasyon tasavvurudur. Öyle bir sosyal organizasyon ki, bu nazariyecilerin her birine göre değişiktir ve bugünkü organizasyonun yerine zorla konması gerekmektedir. Sosyalizmin en esaslı karakteri bütün üstünlüklere karşı duyulan koyu bir kindir. Uzun süre, doktrinin saçmalığı yayılmasına engel olmuyordu. Mal mülk sahiplerinin elindekileri almak, mülk nâmına hiç bir şeye sahip olmayanlar için daima çekici olmuştur.» (1)

Georges Sorel, İtalyan müellifi G. Gatti'nin **Sosyalizm ve Tarım** adlı eserine yazdığı «Giriş»te (1901) :

«Ne kadar büyük ulus varsa, en azından bir o kadar da sosyalizm vardır», diyordu.

Gustave Le Bon'a göre, ne kadar ırk varsa o kadar da sosyalizm vardır. Le Bon, Lâtinlerle Anglosaksonlar arasında, bu bakımdan mevcut büyük ayrılıkları aydınlatma iddiasındadır.

INSTITUT INTERNATIONAL DE SOCIOLOGIE üyesi ve İkinci Başkanı J. Novicow'a göre :

Sosyalizmin çeşitli kaynakları vardır. Bunlardan biri şu: Makinelerde yeni icatlar olmuş, araçlar mükemmelleşmiş, nisbî refah halk yığınlarının gözlerini açmıştır. Ortaçağda yazma bir dua kitabı için harcanan parayla bugün koskoca bir kitaplık yapılabilir. Yığınlar çok şeyler biliyorlar, durumlarının iyileşmesini istiyorlar. İşte, SOSYALİST HAREKET denilen şey bundan doğuyor. İkincisi : Devletçilik.

Son kaynaklardan biri de İDEALİZMden gelmektedir. Her devirde ve her yerde öyle insanlar görülmüştür ki, ateşîn muhayyeleleri hayat gerçeklerini çok aşmış ve çok ilerlere atlamıştır. Bunlar, insanlık için daha iyi bir geleceğin düşünü kurarlar. İsrail Peygamberlerinden tutun da Eflâtun, Morus, Campanella ve Fourier'den geçerek Belamy'ye kadar saymakla tüketemeyiz.

Sosyalizm, özellikle, iktisada ait bir özleyiştir.

Erfurt programına da dokunan yazara göre : Sosyalistlerin ekonomik programları siyasî programlarından çok farklıdır.

Sosyalizm insanlığın hayrına mı olacaktır? Heyhat! Sanmıyoruz - diyor yazar -, hattâ tamamile bunun aksine kaniiz. Sosyalizm bağrında uğursuzluk getirici hatalar taşıyan bir doktrindir. Sosyalizm muhtemelen zafere ulaşacaktır ve süresini kimsenin önceden tahmin edemiyeceği bir zaman hükmünü yürütecek ve sonra da yenilme sırası kendisine gelecektir. (2)

***

Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Profesör Aftalion'un deyişine göre :

Sosyalizm mülkiyeti çiğneyip geçmektedir. «SOSYALİST DENEME GELECEK KUŞAKLARIN HAKSIZCA SOYGUNUDUR.» (3)

***

1928 yılının Pentecôte'unda, Heppenheim'da toplanan sosyalist konferansında, sosyalizmin esasına dair bir rapor hazırlayan Henri de Man, vardığı sonuçları belli bir takım tezler biçiminde sunmuştu. Heppenheim tezlerinin metnine göre :

Sosyalizm bir tandanstır. İradenin BİR ADİL TOPLUM DÜZENİNE DOĞRU yönelişidir.

***

Teolojî Doktoru J. Duperray, **Sosyal Mesele** adlı eserinde diyor ki :

«SOSYALİZM, liberalizme karşı bir tepkidir. Bugün, sermayenin karşısına işi dikiyolar; ve, liberal kapitalizmin suiistimallerini ortadan kaldırmak için **sosyal devrimi** ileri sürüyorlar.»

Yazara göre; iki büyük nazariyeci : Fransız Proudhon ve Alman Karl Marx.

Sosyalizm, Proudhon'dan beri çok gelişti, ve KOMÜNİZM bir çok defalar programını değiştirdi. Bu olay, bu çeşit hareketlerin incelenmesini kolaylaştırmaktan uzaktır.

Henri de MAN, **Au-delâ du Marxisme** adlı eserinde ve özellikle **L'Idé socialist**'de ve Marcel DEAT,**Perspectives socialistes**'de, hareketlerinin bu gelişici esnekliği üzerinde gittikçe fazla duruyorlar. Vaktile, Jaurès, bir Barbes'in gelenekçiliğini sosyalist ilerlemenin karşısına almıştı.

İktidara yaklaştığı ölçüde, SOSYALİZM, hükûmet partisi gibi, gittikçe daha fazla **reformist** ve daha az **devrimci** oluyor. KOMÜNZMe gelince, Rusya gibi bir memlekette, hükûmetin karşılaştığı gerçek güçlüklerle boğuşurken, kapitalist metotları benimsiyor; ve, gittikçe daha az KOLLEKTİVİST oluyor. Hattâ bazan, siyasî taktikler nedeniyle, Komünist idareciler, ara sıra, sosyalistlerden daha fazla milliyetçi ve daha az antiklerikal oluyorlar.

Bununla beraber, Komünizm, sosyalizmden daha şiddetli ve daha radikal bir doktrindir ve sosyalizmi peşi sıra sürüklemek ister. Böylece, iki akım yığınları evrime sürüklüyor bir tek nehir gibi, birbirine karışmış oluyor.

Kollektivist, reformist, posibilist sosyalizmden, Devlet sosyalizmi, korporatif sosyalizm, ve ziraat sosyalizmine kadar birçok variyeteler vardır. **İngiliz sosyalizmi, Fransız sosyalizmin**den farklıdır. Ve, komünist şefler, hiç değilse başlangıçta, Rusya'daki programın tıpkısını Fransa'da uygulamıyacaklardır.

SANTİMANTAL SOSYALİZM ile DOKTRİNAL SOSYALİZM arasındaki ayrılığı ele alan yazara göre :

SOSYALİST sıfatı altında, pratikte çok farklı tanperamanlar yatar. **Otantik sosyalizmi** (Proudhon, Karl Marx, Guesde, Jaurès, H. de Man, Sorel, Spinasse, Deat, Jouhaux, Blum, Thorep, Paul Faure) **Doktrinal, sistematik sosyalizm**den ayırd edilebilir. **Doktrinal, sistematik sosyalizm**'de ailenin, vatanın, dinin negasyonu yani nefy ve inkârı vardır; özel mülkiyetin ortadan kaldırılması ve sınıf savaşı prensipleri vardır. **Otantik sosyalizm,** - daha fazla adaleti, eşitliği ve sadakayı cömetçe yürekten dilemezler âlicenabîne özleyişten örülü - **santimantal sosyalizm**den de ayırd edilebilir. Bundan başka Lamartine, Peguy ve İngiliz Bakon, James Ramsay Mac Donald'ın eşi Margaret - Ethel Mac Donald'ın sosyalizmi de vardır.

Bu saygı değer bayan diyor ki :

«**Benim sosyalizmim** tamamile benim dinimden kaynak alır. Bütün sosyal meselelerin tek çözüm yolları, Hıristiyan dininin getirdiği çözüm yollarıdır. Ah! Keşke bütün Hırıstiyanlar sosyalist olsaydı.»

İlâhiyat Doktoru, bundan sonra, sosyalist ve komünist doktrinin eleştirisine geçiyor :

a) Özel mülkiyetin yerine kollektif mülkiyetin geçişi.

b) Kollektivist Devletçilik.

c) Sınıf savaşı ve enternasyonalizm.

d) Sosyalo - komünist sistemin dinsizliği.

Georges Pompidou ve Jean - Jaques Servan - Schreiber'e bir karşılık mahiyetinde olan eserinde, sosyalizmin ve özellikle bir Fransız sosyalizm örneğinin ne olabileceğini tarife çalışan; sosyalizmin çeşitli örneklerinin ve bilhassa Sovyet ve Çin örneklerini - kendi açısından - eleştirip inceleyen; ve, sosyalizmin kuruluşunda Hırıstiyanlığın oynayabileceği rol üzerinde de duran Roger Graudy, «**Peut-on être communiste dujord'hui** (Bugün komünist olunabilir mi?) adlı eserinin (Paris, 1968) ikinci kısmını SOSYALİZMİN BUGÜNKÜ BİÇİMLERİne ayırıyor.

Yazar diyor ki :

İkinci seri itirazlar, nazarî marksizme karşı çıkmadan değil, gerçekleşmiş sosyalist rejimlerin tenkidinden doğuyor. Teori ile pratik çatışma halinde, diyorlar. OLMASI GEREKEN KOMÜNİZM ile - SSCB. de ve Çin'de, Prag'da veya Budapeşte'de, Küba'da veya Yugoslavya'da - OLDUĞU GİBİ GÖRDÜĞÜMÜZ SOSYALİZM birbirine zıt düşüyor. Hatırsayarlıkla en çok işlenen ve gelişen tema şu oluyor : «**İdeal** marksizm insanın kurtulmasını va'ıt eder. Oysa ki, realitede görülen, gerçek sosyalizmin bize verdiği şey tek parti ve diktatörlüktür. Sosyalizm güzel bir düştür; gerçekleşmesi ister istemez iğrendirici olur.

Sosyalizmin uzun süre bir düş oluşuna ÜTOPİK SOSYALİZMin geleneği tanıklık etmektedir: Bohemya'da Jan Hus, Almanya'da Thomas Munzer, İngiltere'de Thomas More, İtalya'da Campanella, Fransa'da Morelli umutlar ve düşler içinde yüzdüler.

İngiltere ve Fransa'da kapitalizm zafere ulaştıktan sonra, kapitalizme özgü tenakuzların ve bu tenakuzların doğurduğu beşerî facialarπn eleştirisi Owen, Fourier ve Saint - Simon'da duru ve açık bir hâl aldı. Bu ÜTOPİK SOSYALİSTLER bir ekonomik sistemdeki anarşiyi; bir düzenin yalancılığını; insanların çoğunun tam bir gelişmesini engelliyen bir rejimin insanlığa aykırı durumunu gözler önüne seriyorlardı. Yaratıcı iz ve servet komünotesi, baskısız ve Devletsiz bir toplum, ihtirasların ve istidatların ahenk içinde gelişmesini tehayyül ediyorlardı. Marksizmin kurucuları olan Marx ve Engels ve onlardan son-

ra da Lenin, geleceğin öncüleri bu ÜTOPİK SOSYALİSTLERin büyüklüğünü kabul etmişlerdir. Aynı zamanda, sınırlarını da göstermişlerdir. Marksizmin kaynaklarından biri olan ÜTOPİK SOSYALİZM, ne ücretli köleliğin temelini açıklıyabiliyor, ne onun gelişme yasalarını bulabiliyor, ve ne de yeni toplumu yaratmaya elverişli sosyal gücü keşfedebiliyordu. Marx'ın iki temel buluşu - maddeci tarih görüşü ve artık - değerin tahlili - ÜTOPİK SOSYALİZM'den İLMÎ SOSYALİZM'e geçişi mümkün kıldı.

Roger Garaudy, dördüncü kısımda, sosyalizmin bir Fransız tipi üzerinde duruyor; ve diyor ki :

Sosyalizme geçişin örnekleri, yolları ve biçimleri pek çoktur.

1) Modellerin çokluğu her memleketin ekonomik ve sosyal yapısından kaynak almaktadır.

Yazar, model ve örnek derken sibirnetiği nazara alıyor. Bunu da ikiye ayırıyor : a) Fizik modeller b) Diyalektik modeller.

2) Sosyalizme geçiş yollarının çokluğu, geçiş sırasında iç ve dış konjonktürden kaynak almaktadır. Bu yolun şiddete ve zora dayanan, yahut da barışçı oluşu, geniş çapta, kuvvetler arasındaki münasebete tâbidir. Şiddete ve zora dayanan yahutta barışçı iki imkân daima açıktır ve onların aktüalizasyonu konjonktüre bağlıdır.

3) Sosyalizm şekillerinin çokluğu yalnız daha önceki yapıya ve iç ve dış konjonktüre tâbi değildir. Her kavmin millî tarihî, siyasi ve spritüel geleneklerine de bağlıdır. Eski temsilî gelenekleri bulunan İngiltere ve Fransa'da, Parlamento ve Parti rejimleri yeni şekillere bürünerek, bir rol oynıyabilirler. Rusya ve Çin'de oynıyamazlar. Çünkü bu ülkelerde gerçek bir Parlamento sistemi, hiç bir zaman, işlememiştir.

Garaudy'nin deyişine göre :

Sosyalizmin örneklerinin ve biçimlerinin çokluğu, hiç bir zaman, skolastik bir karakter taşımaz. Sosyalizmin kurulşundaki üniversel yasaların uygulanmasında Sovyetler Birliği'nden öğreneceğimiz çok şeyler vardır. Fakat, şurası da unutulmamalıdır ki, ne Sovyetler Birliği, ve ne de Çin, Fransa'nın geleceği değildir.

---

(1) p. 191, E. Flammarion, éd. 1919.

(2) Bk. CONSCİENCE ET VOLONTE SOCİALES, p. 269 - 273 (Paris, 1897)

(3) Bk. **Les Fondements du socialisme** (Marcel Rivierè, Paris 1923)

BİR OTOBİYOGRAFİ

YENİ ADAM'ın 60 ıncı sayısında (21 Şubat 1935 sf: 15) şu satırları okuyoruz:

Paris'te bulunan Türk tıb üstadlarından Bay Dr. Refik Nevzad Yeni Adam'a bir mektup göndererek şahsına ait ve tamamiyle yanlış bir duyumu düzeltmemizi istemiştir. Paris'e giden her genç Türkün temiz yüreğini ve yurt sevgisini pek iyi tanıdığı angın üstadın dileğini yerine getirmeyi Yeni Adam kendisi için bir borç biliyor.

Dergi Dr. Refik NEVZAD'ın resmini de veriyordu.

Resimaltı: Angın Türk doktoru Bay Refik Nevzad.

***

«Elime bir parça geççe gelen **Son Posta'nın** perşenbe 6 birinci Kânun 1934 senesinin 1561 numarasında Paris'te maruz kaldığım suikast meselesne dair yazılan makaleyi okudum. Birçok yanlışları havi olduğu için tashih etmek arzusiyle şu mektubumu yazıyorum. Lutfen neşrini hamiyet ve vatanperverliğinizden beklerim.

Yazılan makalenin **«Journal»** gazetesinden iktibas edildiği bildiriliyor. Tercümesinde yanlışlık var. **Journal** gazetesi önümde duruyor. Bir defa daha okudum. **Journal** gazetesi demiyor ki: Ben doktorum - Türküm, adım Nevzad Refik'tir. 1894'de Fransız tabiiyetini kabul ettim. Bu tercüme değil, teliftir. Fakat yanlış bir teliftir.

Olabilir ki muharrir bay beni tanımıyor. Evet ben 1894 senesinden beri Paris'te bulunuyorum. Zalim, gaddar, müstebid, hunhar Sultan Hamid'i tahtından düşürmek ve yerine Mithat Paşa'nın ilân ettirdiği Kanunu Esasiyi istirdad emeliyle meydanı harbe atılmıştım. Harbiye tıbbiyesinden firar etmiş ve Ahmet Rıza'ya - ki Paris'te bulunuyordu - Harbiyei tıbbiyede teşkiline muvaffak olduğumuz İtihad ve Terakki Cemiyetinin programını kabul ettirmek için murahhas olarak gönderilmiştim. Paris'te **Meşveret'i** çıkardık. Birçok mücadele ve harbi siyasiden sonra 1908 ihtilâlini yaptık. Bilâhara İttihadı Terakki'nin hâdimi vatan siyasetini millete mazur gördüğüm için onlardan ayrıl-

dım. Aleyhlerinde «Siyaseti Hazırai Meşume» ve «Haraç Mezat Satıyoruz» risalelerini tab ve neşrettim. Ve «Fédération Ottoman ne» ünvaniyle Fransızca bir risale neşrettim. İttihadı Terakki çetesinin ileri gelen zorbaları - ki Paris'te Sultan Hamit aleyhinde beraber harbettiğim zevattır - beni utanmadan idama mahkum ettiler, idam hükmünün altına bila hicap isimlerini koydular. Aleyhlerinde yine harbe devam ettim.

Nihayet harbi kaybettiler. Sèvre muahadesinin aktinde «La Turquie» ünvaniyle galip düveli muazzama aleyhinde Türkiye'nin hukukunu müdafaa ve muhafaza için Fransızca bir risale neşrettim. Nihayet Türkiye'de Cumhuriyet hükümeti teessüs ve takarrür etti ki gayei emelim de bu idi. Tariki siyasette istirahat etmek fikriyle bütün vakitlerimi malî ve içtimaî ilh. Türkçe ve Fransızca tiyatro piyesleri yazmağa hasrettim.

Kanım Türk kaniyle yoğrulmuş, vücudum Türk kaniyle beslenmiş, dimağım Türk hukukunun müdafaasiyle harbetmiş bir adamımdır. Er oğlu er, Türk oğlu Türküm. Halis Türküm. Hayatımın nihayetine, ölüme kadar Türk kalacağım. Sanatım kâfidir. Harp zamanında Paris'te ecnebilerin çektikleri meşakkate rağmen yine Türk kaldım. Büyük bir maziye lekesiz bir hayata malik ve sahip olan ben yine Türküm ve tebdili tabiiyet etmedim. Ve etmem. Vakıa bir Fransız kadınıyla evlendim. Evleneli yirmi sekiz sene oluyor. Aşkta milliyet yoktur.

Tashihine himmet buyurulursa minnetarı lutfunuz olduğumu arz ile derin hürmetlerimi takdim ederim.

İzmirli
Dr. Refik Nevzat

Geçmişte Fikir Tartışmaları :

«İPTÂL-İ MEZHEB-İ MADDİYYÛN»

B. EKREM

Vülger Alman materyalisti Ludwig Büchner'in **Madde ve Kuvvet** tercümesi (1) intişaretmeden çok önce, eserdeki fikirler memleketin köşe bucağında tepkiler uyandırmaktan hâlî kalmamış; islâmî bir fikir formasyonile yetişen mutaassıp çevrelere, doğmatik münazaalarda asırlar boyunca kullanıla kullanıla yıpranmış skolastik bir metotla, medrese mantığının en küflü paslı örneklerini sunmak için, güzel bir vesile yerine geçmişti. İşte, XIX. yüzyılın son senelerinde İzmir'de basılan, **İptâl-i Mezheb-i Maddiyyûn** adlı risale (2) bu bakımdan zikre değer. Maddeci Alman filozofunu yıkmak için polemik yapan yazarına gelince, bu zat da, «Aydin Vilâyeti maa Tahrir Vergi Müdürü İsmail Ferit»tir ki, yarınki nesiller, Konya'da Yusuf Ağa Kütüphanesine vakfettiği nüshaya bakarak, müşarünileyhin «Konya şehri efazıl-ı ulemasından Faziletlû Silleli Ali Efendi Hazretlerinin telâmîzinden ve Trabzon Müftüsü Hasan Efendinin hafidzadesi» olduğunu öğreneceklerdir.

«Hem (tabiat)ın yanlışlığını hem de (nübüvvet)in vukuunu delâil-i tabiiyye ile ispat farîzesini bihakkın ifa eyliyeceğine şüphe etmiyen» müellif, kitabını, «fünûn-u âliyede mahir» olduğu halde «ilm-i ahvâl-i ahiret»in cahili olan bir muarızile diyalog tarzında yazmıştır. Muarız, müddeasının sıhhatini «Almanya ülemasından Doktor Büchner nâm zatın tahrir ettiği (Madde ve Kuvvet ünvanlı kitabın irad ettiği edille ve berâhin ile» teyit cihetine gidiyor. Müellif de, «o kitabın bu mesele için beyan eğlediği edille ve berâhîni tercüme ve tefhim etmesini kendisinden talep» ediyor. Bunun üzerine muhavere başlıyor; ve muarız, «Doktorun maksadını, ifadesinin kuvvetini ihlâl etmeksizin icmal» ediyor.

Konuşma sırasında, bir kaç katır yükü kitap ve bu arada ünlü ekzejet ve din filozofu Razî'nin altmış küsur ciltlik muazzam tefsiri de tabiatile ortaya yığılıyor:

«— Ulemây-ıİslâmın mümtaz ve serefrazı İmam Fahreddin Razî Hazretleri (Şerh-i İşaret) ile (Tefsîr-i Kebir)de (ruh) hakkında tasavvur ve tehayyül olunabilecek vücuhun cümlesini cem ve tahrir buyurmuş olduklarından...» (3)

Nihayet, eserin en enteresan noktasına geliyoruz: Âlemin tekevvünü ve insanın menşei bahsi. Âlem, Tanrının mülküdür ve bütün mahlûkları Tanrı yaratmıştır. Bunun da şahidi yine âlem!

«Elimizdeki Kur'an-ı Azimüşşan bizi ve bizim a'mâlimizi Hazret-i Hakkın halk ettiğini söyliyor, müştehitlerimiz dahi nefsül'emrin hükm-ü Kur'ana aynen muvafık olduğunu söyliyorlar, vukuat-ı âlemi aklının erdiği kadar teftiş edebilen sair insanlar mahlûkatın kendi kendine olur biter şeylerden olmadığını hükm ediyorlar (Bu meseleye dair ehl-i sünnet mezhebile mezahib-i saire eshabı beyninde tûl-ü dirâz münakaşa cereyan etmiş ve tafsilâtı isimlerini mükerreren söylediğim kitablarda muharrer bulunmuştur. Müracaat buyurula).» (4)

«Ruy-u arzda insanların zuhur ve tekevvünü, öyle bir takım tesirat ve tabiiyyât netayici olmayıp, âlem, âlemen yed-i kudret-i Bâride keyfemayeşa tesarruf olunur, bir mülk-ü ilâhî ve kâffe-i mahlûkatın masnu-u Rabbânî bulunduğuna şehadet ediyor.»

İlk insanı Tanrının yarattığını ispat için yalnız nakli değil, aklı da kullanalım; Kazüvistiğin bütün hud'alarına baş vuralım. İlk insanın meydana çıkışı yaratma suretile değil de tabiat yoliyle olsaydı, karşımıza üç ihtimal çıkacaktı: 1) Nebatlar gibi bitmesi; 2) Hayvandan doğması; 3) Herhangi bir neviden değişerek meydana gelmesi. Oysa ki, bunun üçü de muhaldir:

«Ezcümle nev'-i insânın mebdei olan Hazret-i Âdem (salât-ü selâmehu alâ nebiyyinâ ve aleyh) Efendimizin mahlûk-ü Hüda ve mazaharı- tâlim ve ten'îm-i kibriya olduklarına, nakilden başka akıl ile bile istidlâl olunabiliyor. Bakınız nasıl: Çünkü Hazret-i Ebülbeşer aleyhisselân Efendimizin zuhurları halkan olmayıp da tab'an olsaydı, üç nevi muhalden biri lazım gelecek idi: Ya nebatat misillû tenebbüt edecek veya bir hayvandan tevellüd eyliyecek veyahut - ipekböceklerinin kelebeğe tehavvülü misillû - herhangi bir neviden tehavvül edecek idi ki bu ihtimallerin üçü de muhaldir.» (5)

Müellifimiz, metoduna sadık kalmak şartile, silâhlarını, şimdi de, «Darvinizm»e çevirmek hülyasında. Benzeyişi ileri sürerek, insanın maymundan çıktığını söyliyorlar - diyor -; bu olamaz. Sun'î olarak

maymundan insan yapamayız. Tabiî olarak da bu mümkün değildir. Maymun tab'an değişip insan olabilse, her maymunun istisnasız değişmesi gerekmez miydi? Benzeyiş çürük bir delildir. Köpek kurda insanın maymuna benzeyişinden daha çok benzemiyor mu? Öyle olduğu halde, ne köpek kurt olur, ne de kurt köpek!

«Her ne kadar bazı tabiiyyun şu üçüncü şıkkı ihtiyar ederek, insanların nesnastan tehavvül ettiğine zahip oluyorlar ve bu zehaplarına nesnasın insana pek çok ahvalde müşabih olmasını senet ittihaz ediyorlar ise de, begayet sahiftir. Zira nesnasın insana inkılâbı ya sanat veya tabiat vasıtalarile olacak iken sanat vasıtasile böyle bir tehavvül vukubulmadığı için olbapta beyan-ı mütalaaya hacet yok ise de tabia vasıtasiyle de tehavvül edemiyeceği dergârdır. Zira nesnasın insana tab'an tehavvülü caiz olsaydı nesnasın her ferdinin bilâ istisna tehavvülü caiz olur idi. Netekim ipek böceklerinin tehavvülü caiz olduğundan bunların hiç bir ferdi tehavvülden kurtulamıyorlar. Müşabehete gelince bu dahi bir vechile sened olamaz. Zira kelb ile kurt beynindeki müşabehet insan ile nesnas beynindeki müşabehetten ekser iken ne kelb kurda ne de kurd kelbe tehavvül etmez.» (5)

Fakat, bu kadar dolambaçlı yollardan dolaşıp beyhude yorulmağa da lüzum yok. Çok daha basit bir ispat tarzı var ki, onu da şimdi, hayran hayran, dinliyeceğiz. İlk insan meydana çıktığı zaman, ya meme emen çocuk olmak gerekir veya ak sakalı göbeğine düşen ihtiyar, öyle değil mi? Eğer yeni doğmuş çocuksa, yaşayamaz; çünkü, ortada, onu besleyip büyütecek kimsecikler bulunmayacak! İhtiyar olmasına ise imkân yok; zira, bir insan, çocukluk devresini geçirmeden nasıl ihtiyarlıyabilir?

«Ne hacet! Şu birinci insan zuhur etiği zaman ya tıfl-i nevzat veya ihtiyar olmak iktiza eder. Eğer tıfl ise hayatın devamı mümkün değil, zira tıfl-i beşer hâl-i tufuliyyette bilmuavene teayyüş ettiklerinden ve şu sırada bu tıfl-i nevzâdı iaşe edecek muin bulunmadığından tecrübeten bu makule bir insan bulunduğuna akıl kail olamaz. Ve eğer ihtiyar ise bu malûmdur ki bir insan tıfl olmadıkça şeyh ve ihtiyar olamaz. Hasılı tabiiyyûnun zevkine göre - ve maiyyetinde bir de ümmülbeşer olmak şartile - bir ebülbeşer bulmak mümkinattan değil muhalattandır.»

Artık, neticeye gelebiliriz. İlk insanın yeryüzünde zuhuru tabiî yolla olmamış; Âdem Babamız Tanrının elile yaratılmıştır:

«Madâmki Hazret-i Ebülbeşer aleyhisselâm tabiyyüzzuhur olamıyor, şu halde sun'î ve tahlikî olmak iktiza eder. Fakat a'kab ve ensali rûy-i arzda münteşir olmuş olan Hazret-i Âdem aleyhisselâmın

yalnız Mahlûk-u ilâhî olması kâfi değildir. Zira : Cenab-ı Bârî, ilim ve kudretten mahrum veyahut rüyet ve basireti tecrübe icrasına mütevakkıf, bir mahlûk halk etmeğe de kadir olduğundan...»

Görülüyor ki, sonuca ulaştığımız zaman, tekrar çıkış noktamıza yani Kur'andaki âyetlere gelmiş - daha doğrusu, bu âyetlerin dışına hiç çıkmamış - bulunuyoruz. İlmî araştırmalar alanında büyük ilerlemeler kayd eden insanlığın cihan çapında muazzam problemlerile, XX. yüzyıla ayak basmağa hazırlandığı bir tarihte varılan bu sonucun anakronistik mahiyetini anlayabilmek için yalnız, bir «mucize» olarak Kuran'ın ceylân derisi üzerine yazılmış nüshalarına değil, Kitab-ı Mukaddes'in Tekvin faslına, ve bu yoldan da kadîm Geldanî efsanelerine kadar gitmek gerekecektir.

---

(1) Benzerlerini bulabilmek için, Hilmi Ziya Ülken, Sadi (Anadolu) Irmak gibi namlı profesörlere kadar beklememiz gereken bu perişan tercümenin sahipleri, önsözde, - ve Meşihat makamının ateş saçan gözleri karşısında -, eserin sorumluluğundan sıyrılmağa çalışıyorlar :

«**Madde ve Kuvvet**'in kariine şu ciheti şimdiden haber vermek isteriz ki, bu kitapta mevzu bahs olan din, islâm dini değil, hıristiyanlıktır, hatta hıristiyanlığın muharref şeklidir. Müellifin ancak bu mantıksız şekli ele alarak itirazlarını saymış ve hücumlarını yapmıştır. Bundan başka bu itirazların islâmlığa şümûlu farz olunsa da cevabını verecek hocalarımız, çok şükür, mefkûd değildir. **Vahdet-i Mevcud**'da da söylediğimiz gibi gençlerimizi dinlerine karşı kayıtsız bir halde koyan bu gibi eserlerin lisanımızda cevapları yoktur. Çünkü tercüme edilmemişlerdir. Din âlimlerimiz ise ekseriya ecnebi lisanlarına vakıf değiller... İşte bunun için biz **Vahdet-i Mevcud** gibi **Madde ve Kuvvet**'i de harfiyen tercüme ederek cevap vazediyoruz. Eserin her türlü mesuliyeti müellifine aittir.» (s. 6) Kapakta ise, Büchner'e bir reddiye hazırlandığı müjdeleniyor : «Bazı ulemây-ı kirâmın muavenetile mütercimler tarafından mükemmel bir reddiye hazırlanmaktadır.»

(2) İptâl-i Mezheb-i Maddiyyûn, İzmir 1312, (Ahmet Celâdet ve Şürekâsı Matbaası).

(3) Aynı eser, s. 77

(4) Keza, s. 148

(5) Keza, s. 149

(6) Keza, s. 150

TAŞLAMALAR

İkinci mektup
Yazarı : Cladue Tillier
İlk okul öğretmeni
Çeviren : Dr. Fahrettin Yakal

Çok doğru Monseigneur, ayrıcalıklı soylulardan kurtulduk, ama bundan ne kazandık? Tanrının bu dünyaya oyalanmak için gönderdiği sanılan o kadar şanlı, o kadar güleç, o kadar nükteci, o kadar nazik, o kadar göz kamaştırıcı, savaş alanında olduğu kadar düelloda da yiğit olan bu büyük senyörlere ben fazla antipati beslemiyorum. Onlar hiç değilse efendice zulmediyorlardı. Bir çocuk tanımıştım, gerektiği zaman babası onu süslü bir kırbaçla döverdi, oysa arkadaşları benzer durumlarda babalarından ince ve yalın bir değnekle dayak yerlerdi. İşte bu nedenle küçük şımarık toplantıların her defasında arkadaşlarının baş tarafına geçip otururdu. Ben de bu küçük budalanınkine oldukça benzer düşüncede idim. Şayet sizin kendinizin taşınacak bir yükünüz varsa ağırlıkta eşit olmaları koşulu ile bu yükün toprak yerine çiçek olmasını yeğ tutmıyacak mıydınız? —

Sizler eski soyluların yerlerine geçip oturdunuz, sizler, onların saçma görkemlerinden vazgeçtiniz, lâkin onların çıkarlarına elattınız, protokol giysilerini yerlere fırlattınız, fakat ceplerde olanları alıp götürmek için olağanüstü özen gösterdiniz. Göz kamaştırıcı şenliklerle avköpeği sürülerinizle, türlü renkli şeritlerle donanmış uşaklarınızla sözün kısası, takım taklavatınızla kendi yıkımınıza yol açmadınız. Babalarınız pekaz gelirli, önemsiz taşra burjuvaları idiler. Oğullarınıza ise sizler büyük senyör kalıtı bırakıyorsunuz. Mübaşirlere uşak sürülerinizle artık sopa attırmıyorsunuz. Bütçeden payınıza düşeni ve de bütçe hazırlanmadığı durumlarda payınıza düşen onikide biri özenle ödüyorsunuz. Ne var ki bütçe sizin için bir piknik'tir. Siz o toplantıya bir çayır kuşu ile katılıyor, ve orada besili bir hindiyi göçürüyorsunuz. Dış memleketlere kaçan soyluları biz kanlarımızla doyurmuştuk. Oysa sizler temmuzun küçük külhan beyleri sizler onlardan daha açgözlü daha tehlikeli yoğun saflar halinde üzerimize yürüdünüz.

Bizler, uysallık içgüdüsü olan hayvanlarız, bizler kendiliklerinden büyük orandaki bütçe kırıntıları önünde yerlere kapanmaya gelen ve kesilmiye götürüldükleri zaman melemeye bile cüret edemiyen budalalarız. Öyle alık öküzleriz ki, alabildiğine geniş çayırlardan mezbahaya bir çocuğun bizleri götürmesine bile karşı çıkmayız. Evet, öyle olsun (1) bizden çok fazla çekinmiyebilirsiniz, gerçekten bizler kaba kişileriz, biz ki... hal böyle iken yararlandığınız ayrıcalığın zararımıza dönüştüğünü iyice anlıyoruz. Tutalım ki yeteneğimiz var, onunla ne yapacaktık? Aramızda ne kadar çok yetenekli uzun süre ağır bir yoksulluğun sonucu hastahanelerinizde ölüp gittiler, yetenekli olanlardan niceleri tavan aralarında açlığın işkencelerine katlandılar. Ben öyle gençler bilirim ki, bunlar ahırlarınızda, kümeslerinizde hayvanlarınıza verdiğiniz yiyeceklere, onlara sağladığınız barınaklara kıskançlıkla bakıyorlar. Bu yetenek bizler için ayrıca bir mutsuzluk olacak, kaderimiz bir arabalığın kapısına kanatlarından çivilenmiş uçsuz, bucaksız göğe bakaraktan can veren bir kuşunkine benziyecektir.

Bu yeteneği kamusal işlere götürecek miyiz? Şu kadar ki sizler kamu işlerinin tümünü tekelinize alıyorsunuz, bunları önceden kendinize alıkoyuyorsunuz. Bir hizmet yeri boşalacak olursa sizlerden elli kişi etrafında çepe çevre toplanır, yerlere dek eğilirsiniz, dahası var sizler bu hizmetlerin boşalmalarını da beklemezsiniz. Tıpkı hoyrat bir mezarcının ölüm sonucu büzüşmüş bir parmaktan yüzüğü çekip aldığı gibi onu can çekişenlerin ellerinden koparıp alırsınız. Onları kızlarınıza drahoma, oğullarınıza miras ve de alacaklılarınıza ödeme olarak veriyorsunuz. İhtiyarlayınca ve mühür tutan ellerinizde titremeler başlayınca onları bakkaliye malı gibi elinizden çıkarırsınız. Eğer yaraşığınızı karşılıyacak değerde bulmazsanız satıya çıkarırsınız, şişmanlamış birinin daralmış giysisini sattığı gibi. Sonra onun daha iyisini istersiniz. Aranızdan böyle bir kişiyi tanıyorum, bu kişi beş görevi eline geçirmişti. Bu hiç kuşkusuz mitolojik bir yetenek, öyle ki, bunun yanında üç başlı, üç gövdeli tamu tanrısı Hecate ve yine üç başlı, üç gövdeli hırsızlık tanrısı Mercure, putlara tapanların bu tanrıları, onun yanında aylaklar ve işsizlerdir ancak. Beş dil bilen bu yetenekli burada yönetici, orada bakıdan geçirici, bir başka yerde akıl kâhyası ve dolaştığı her yerde yave yumurtlayıcısıdır.

Beni şaşırtan yön, bu işlere vakıtlarını o denli veren yeteneklilerin ne beyin yorgunluğuna ne de akciğer yangısına uğramamalarıdır. Üstelik arazilerini de yoklayabilmeleri, buna gerekli vaktı bulabilmeleri, arada bir çok söylev hazırlamaları da işin cabası. Şayet söylevin başından beri uyuklamıyorsanız birbiri ardından bir cendere tokma-

ğı gibi düşen kaba ve bayağı deyimleri size söylevin kendisi bir tarafa olabilir hükümetlerin en iyisinin idaresi altında en iyi şeyler için olduğunu gösterecektir.

Daha da şaşırtıcı olanı kamusal şölende beş yetenekli mutlu iyenin beş kişi imişçesine oburlar gibi yerken dört davetlinin yapılanı dikkatle izlediklerinin farkına varmamasıdır. Sizler, görevleri ellerinizde tutan hepiniz, arpalık istifçileri, ödeneklerin silip süpürücüleri kapı kapı ekmeğinin arkasından koşanları dilenci olarak niteliyorsunuz, onları zaptiyelerinize tutuklatıyorsunuz. Oysa bakanların kapıları önünde derin bağlılığınızı, sarsılmaz sadakatınızı bir yara gibi seren sizler şöyle küçük bir görev daha isteyiniz bakalım, bu atamayı nasıl istersiniz, ve sizi kim tutuklar? Aranızda selâmlanan dilenciler, seçilen dilenciler, göğüsleri baştan başa nişanlarla dolu dilenciler ve de tutuklanan dilenciler var, bunlar arasında dilenci torbasından özge bir ayırım olabilir mi?

İstatistikleri yapan sizler, Fransa'da nüfusun çoğaldığını buna karşılık gelir kaynaklarının çok yetersiz kaldığını bilmez misiniz? Bin franklık bir bankınot orada en azından iki aileyi simgeler. Yoksulluğun, serbest meslekden olanları da etkisi altına aldığını, başkalarına göstermemek için bu etkinin izlerini değerli kumaşlar ve pahalı dokumalardan oluşan bir lüks ile peçelediklerini, ne var ki, yoksulluğun derinlere dek uzadığını bilmez misiniz? Fransa'nın (ona borçlu olduğum saygıya sığınırım) sözün kısası emzirmek zorunda olduğu eniklerden çok daha az memeleri bulunan dişi bir av köpeği olduğunu bilmez misiniz? Eğer bunu bilmiyorsanız ya da bilmemezlikten geliyorsanız seçmenler onu biliyorlar, onu görüyorlar, ona son vermek istiyorlar. Anayasal yönetimde seçmenler kesinkes egemendirler, açık açık savundukları yerine getirilmelidir. Onlar sadece yapılmasına aldırış etmedikleri kötülüklerden değil, fakat yapılmasını emretmedikleri iyiliklerden de sorumludurlar.

Bana gelince, ben Fransa'nın seçmenlerinden olsaydım, hükümetten yaşama koşullarını olabilir oranda çok sağlamasını istiyecektim. Üst derecelerdeki görevli aylıklarının azaltılması ile yetinmeyecektim. Hükümete daha önce zenginleşmiş olanların, ücretli görevlere atanmamaları için bir yasa önerecektim, bu alanda ancak arada bir görünüveren ve başkalarınca yerlerinin doldurulmasına imkân bulunmıyan büyük ve değerli uzmanlar dışında ayrılık tanımıyacaktım. Bekleme odalarından, yoksulların ekmeğini yüzsüzce istemeye gelen ve aldıkları 100 franklık ödeneğe karşılık beş santimlik bir emek vermeyen bu açgözlüleri koğmasını isteyecektim. Diğer bir çoklarının yap-

tıkları gibi ben vergilerin çok yüksek olmasından değil, benim şikâyetim, onun ancak kötü bir biçimde kullanılmasından yakınıyorum. Yerinde kullanılan bir milyarlık bir bütçe ile Fransa'nın yüzeyinde ne kadar geçim genişliği sağlanır.

Eğer ben Fransız seçmenlerinden olsaydım, milletvekillerinin bakanlardan istiyecekleri ne olursa olsun hepsini yasaklardım. Onları yerleştirdiğim yüksek orunlardan iş simsarlığı rolünü almalarına gönlüm aslâ yatmıyacaktı. Şayet onlar kendileri ağırbaşlılıklarını ve onurlarını korumasını bilmezlerse temsil ettikleri ulusa karşı hiç değilse saygılı olmalıdırlar. Bir yurttaş milletvekili seçilince yüz aklığı ve ünü artık Fransa'nın malı olur, bu onun eline bırakılmış teminat akçesidir, ve artık ona dokunmasına hiç bir zaman göz yumulamaz.

Siz özü sözü bir insanlar, bunların ulusun kanılarını simgelediğini sanırsınız, oysa çoğu zaman oy pusulasında servetinin büyük yapısını kurma yolunda, gözü yükseklerde olan kimi kişilerin umutlarıdır bunlar. Hayır bir milletvekilinin minnet altında bırakan bir insan olarak tanınması gerekli değildir, namuslu olarak ün salması önemlidir. Lütufkârlık aşağı yukarı her zaman haksızlık eylemidir, kimi vakit bu hainlik ilâmıdır, evet bir hainlik ilâmı. O kadar çok haykırmayınız, bu konuda hiç olmazsa bir kanıt verebilirim.

Benim gülünç bir koyu ilkeci olduğumu söylemeniz boşuna monseigneur, bir bakana bir milletvekilinin iyilik borçlusu olmasını kötü, çok kötü buluyorum. Saylavlık, görevini, ya da gönülborçluluğunu yerine getirememe durumunda kalırlar. Saylavların pek çoğunun vicdanları içten bağlılık görevlerini önemsemezler. Ne önemi var mebuslarımızın bakanla yemek yemeleri bizim için. O denli şişko milletvekillerinin bize lüzumu yoktur. Milletvekillerimiz, görevlerin kayrılan zenginliğin değil yeterliliğin ve erdemin hakkı olduğunu söylemeli idiler. Yeterlik ve erdem lütuf isteme derekesine indirilemez. Bunlar iki güzel kadındır ki, kimi vakıt baskıya dayanamazlar, lâkin kendilerini öne sürmezler, kendilerinin peşlerinde koşulmasını yorgunluğa değer sanırlar. Şu halde bir görevi eline geçirmek için yakışık almaz vasıtalara baş vurmuş bir görevliden hangi bağlılık beklenebilir? Aşağılık entrikalarla eline geçirebilecekken uzun ve ağır hizmetler karşılığı bir yükselmeye kim değer verir ki.

Eğer ben seçmen olsaydım, görevinde ödevinin ve yasanın dışına çıkan bir milletvekilinin görevinden yoksun bırakılmasını ve üyelerin büyük çoğunluğunun imzalanmış olduğu gerekçeli bir protesto belgesine dayanarak meclisin bu kişi hakkında yeni bir seçime gerek olup olmadığını araştırmasını istiyecektim. Bu acaba neden uygulanmaz?

Halbuki yeniden seçim ilkesi daha önce yasaya girmiştir. Örneğin, parti değiştiren bir milletvekilinin görevden uzaklaştırılamaması durumunda bir görevliye uygulanan memuriyetten alınma işlemindekinden daha mı çok hakkı vardır? İlkelerini değiştirmiş olan milletvekili artık seçilmiş olan kişi değildir. Görünüş elbette aynı görünüştür, ne var ki, ne yürek aynı yürektir, ne de ses aynı sestir. Onun namuslu olduğunun ve kanısını değiştirmesinden ötürü ilkelerini de değiştirdiğinin söylenilmesi beyhudedir. Oysa seçmenler kurulu kanısını hiç değiştirmemiştir. Milletvekillerininkiler değil, kurulun kanıları kamuya duyurulmak gerek, ve illâ parlementaire hükümet boş bir sözcük olur. Anayasa genel iradenin anlatımı olacağına ancak 459 kişinin iradesini yansıtır. Böylece 459 küçük zorba yönetici olarak bize hükmederler. Yalnız bu zorbalar görevlerine seçilerek gelmişlerdir.

Eğer seçmen olsaydım işte bunları istiyecektim. Lâkin Monseigneur, şimdi üzerine parmak bastığım bu yolsuzlukların tarafınızdan düzeltilmesini nasıl ummalı? Siz çok pratik, çıkarlarınıza çok bağlısınız, böylesine aşırı bir iyilik ve ihsanı uygun bulmanız bakımından vergicilerin, sulh mahkemelerinin önemlerini çok iyi bilirsiniz. Milletvekillerinin kendileri ya da çoluk, çocukları için önemli görevlerini ele geçirmelerine aldırış etmezsiniz, yeter ki, ufaklarını sizlere bıraksınlar. İçkili toplantılarda şişelerde şarap bıraktıkları için uşaklar efendilerini daima alkışlarlar. Bari memurluklar size özgü hazine olsa küçük, kral taslakları, lâkin aranızda bu denli artamsız kişilerin varlığı, kayırma ve esirgeme halk kitlelerinin ayaklanmalarını önliyememişti. Bütün uğraşlarda bizi engelliyorsunuz, siz daha şimdiden aşamanın sonundasınız, biz ise ancak ortasına gelebildik, sizin başlangıcınız olmadı, siz kaynağından başlıyarak gemileri yüklenen ırmaklarsınız. Boşuna harcamalardan memnun olmıyan ve fakat özenle cimriliği koruyan birisisiniz. Siz hurda bırakmadan yemeğinizi bitirirsiniz, bir el ile paraları alır ve diğerile... onu kasanıza korsunuz. Siz Fransa'nın delik deşik bir tarlasında her şeyi eriten, hiç bir şey bırakmıyan ve hiç bir fırsatı kaçırmayan bir kişisiniz. Dünyamıza okyanus sularının yağmur olarak dönmesi gibi vergi parası işçi halka, alışveriş ile uğraşan halka geri verileceğine biteviye ve baştan başa bitişik malikâne olarak ellerinizde toplanır, ve bir kaç kuşak daha gösterişsiz atalarınızdan miras kalan değersiz bir dönümlük tarlanız sınırları içinde bucakları kaplayan geniş bir arazi olacaktır.

Siz çıkarlarımızı temsil ettiğinizi söylüyorsunuz, oysa bizim çıkarlarımız sizinkiler değildir. Siz malınızın iyesisiniz, bizim ise hiç bir şeyimiz yok, siz üretiyorsunuz, biz ise tüketiciyiz. Siz pahalı sat-

mak istiyorsunuz, bize gelince ucuza satın almak peşinde koşarız. Siz yasaklıyan bir gümrüğü, bizse dışalım sağlıyan bir gümrük istiyoruz. Sizin verginiz toprak vergisi, bizimki dolaylı vergi. Kulübelerimizin çatı pencereleri sizin zarif evlerinizin pencereleri kadar toprak vergisi veriyorlar. Nefis şaraplarınız için ödediğiniz dolaylı vergi bizim kötü şaraplarımızdan alınandan daha çok değil. Siz yolsuzlukların sürüp gitmesini istiyorsunuz, bize gelince biz iyileştirme istiyoruz, onun davasını güdüyoruz. Bugünkü gidişten yararlandığınız için bulunduğunuz durumdan ayrılmak istemiyorsunuz, ne var ki, bu davranış bize zarar verdiğinden biz ilerleyiciyiz. Yolcular birlikte yol alırlar, kimileri han avlusunda arabacıyı beklerken soğuktan titrerler, diğerleri ise arabacı ile birlikte iyice sıcak bir salonda dışarda bekliyenlerin sağlığına kadeh tokuştururlar. Sizin ve bizim durumumuz budur işte.

Kürsü nutuklarınızın ve de zaman zaman ortaya koyduğunuz sonra yitirdiğiniz çoğunluğunuzun bizim için önemi yoktur. İyilerle hiç bir şey kazanmıyoruz, kötülerle ise her zaman bazı şeyler kaybederiz. Mecliste kral yanlılarıyla buna karşı çıkan burjuvaları iyice görüyorum. Ama halk partisi nerede? Şayet mecliste ise kaç üyesi var?

Meclisin en çok yarar gözetmiyen üyesini örneğin bay Dupin'i alınız, işlerine bakan vazifeliden, aşağıda gösterilen ve yapılan işler üzerine hazırlanmış gerekçeli bir önergeyi kabul edecek midir?

Mad. 1, camcı, alçıcı, nakkaş olan bay .... Ocak ayı süresince aylığı için.

1 - 31 ocak, günlük yevmiye, camcı olarak	....	eder.
1 - 31 » » » alçıcı olarak	....	»
1 - 31 » » » nakkaş olarak	....	»
Ocak ayında bay ....ın çalıştığı günlerin toplamı 93 gün...den	....	»

Mad. 2. Bay ....e ocak ayında bulunmamasından ötürü ocak ayı gündeliklerine karşılık tutar 6000 Mad. 3. Yıllığı ... olan ve yıl süresince üç gün çalıştığından 6000 frank koyalım, toplam 6000 eder Mad. 4. türlü, çeşitli ödemeler ki bu arada M... için çalışarak biriktirdikleri bir çok kilogram şişmanlik karşılığı, emekliliğe hak kazanılmak için yapılan ödemeler.............. Eder

Sizin bütçe dediğiniz borç defteri baştan başa buna benzer, aşağı, yukarı oysa onu siz doğru buluyorsunuz. Hayır çıkarlarımız aslâ göz önünde bulundurulmuyor. Bizim bir ana gibi sevdiğimiz Fransa bizleri çocukları gibi sevmiyor. Bilgi ile elbirliği ile bizi yönetsin diye ona paramızı veriyoruz. Anıtlarla süslensin diye, dünyamızın en güzel memleketlerinden olsun diye emeklerimizi ona veriyoruz. Biz ülkeler

kazansınlar, savaş bölgelerinde yeniden şan ve şöhret halelerini taksınlar diye ona oğullarımızı veriyoruz. Ve her şeyden önce güneşinden bir yer, ırmaklarından içebileceğimiz kadar su vermesini, taştan yapılmış ölü sandukalarınız arasında bizleri de örtmek için biraz çim vermesini istiyoruz.

Fakat bağışlayınız beni, büyük efendim, sizinle çene çalmaktan başka bir isteğim yoktu, ne var ki işte atıp tutuyorum, ve işte kürsü hatipliğine başladım, kısacası canınızı sıkıyorum. Kısas yasası gereği cezalandırılmam için kendimi meclisin ilk oturumuna sizi dinlemek üzere gitmeye mahkum ettim.

İkinci mektubun sonu.

TANZİMAT KAFASI

Âli Paşa **Vasiyetnamesi**'nde diyor ki :

Çürük de olsa, binanın temellerini yıkıp açıkta kalmaktansa, - olduğu gibi bırakıp - tamir etmek için ve içinde biraz daha oturmak **hâkimâne** bir davranıştır. Orta yol tutulup Mekteb-i Sultâni (Galatasaray) gibi birkaç okul daha açmak gerek. Devletin dış münasebetlerini ölçü alarak hareketlerimi ona uydurdum.

SOSYALİST YAYINLARA BAKIŞ

SOSYALİST — Yeniden faaliyete geçen Vatan Partisinin organı. Kurucusu: Dr. Hikmet Kıvılcımlı. Haftalık Siyasî Gazete sayı: 27 15 Şubat 1975.

«Vatan Partisi Yeniden Örülüyor» sürmanşetiyle: «Sosyalistler Vatan Partisini örmek üzere işbaşına! İlk hedef: İşçi sınıfı denizine ulaşmaktır!...»

Birinci sayfada «Vatan Partisi Genel Başkanı Dr. Hikmet Kıvılcımlı ile bir konuşma» yer alıyor.

Sayfa: 6'da «Dr. Hikmet Kıvılcımlı Bezirganlığı Sökmeyecektir!» başlığı altında şu açıklamalar çok ilginç: «1970 sonlarına doğru «Sosyalist Parti için Teori ve Pratik» adlı bir dergi «zuhur» etti. Dr. Hikmet Kıvılcımlı zuhurata yumuşak bir uyarı yaptı. (Sosyalist, sayı-: 16 sayfa: 2) Derginin yazar - bozarlarından ikisi: Y.Y. (Yalçın Yusufoğlu) ile ÇA. (Çağatay Anadol) kıvırta kıvırta Sosyalist Gazetesine geldi; «Tok-Durcu» oldu. Aynı takımdan bir cici Hanım da, 12 Mart sürakavı içinde yaratılan «Bis-Alman»ın «Yeni Ortam»ında «Pro-lotarya süsyalizmine» yeniden «Oya»ndı, boyandı; «pro-sabun partisi» için «eksiksiz ve tastamam» düzülüp koşundu.»

Sayfa: 3'te yer alan «BELGE»lerden biri de şöyle: «BELGE III. AT. gilin verdiği «ne idüğü belirsiz» hesaba göre, Dr. Kıvılcımlı'nın emek varı aşağıdaki çapula uğruyor: Kitle'ye (para) 75.899.— TSİP'e para : 56.679,— TSİP'li arkadaşl. : 33.860,— TSİP'e (kitap ola.) : 91.700.— TOPLAM: 258.138.— TL.»

Anlaşıldığına göre müritler arasında uzun süredir devam eden Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın maddî ve manevî miras davası son olarak T.C. Noterlikleri kanaliyle sürdürülmüş, T.C. Asliye Ceza Mahkemelerine gitmeye ramak kalmış iken dava Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın TEŞKİLÂT MAHKEMESİ (!) ne aksettirilmiştir.

Devrimci Sanat ve Kültür Kavgasında **MİLİTAN:** sayı: 2.

Yazı kadrosuyla Türkiye Yazarlar Sendikası'nın organı durumunda olan MİLİTAN becerikli kardeşler Berhamoğulları'nın yönetiminde çıkmakta ve Maocu - Aydınlıkçıların kiraladıkları YELKEN Matbaasında dizilip basılmaktadır.

SOSYALİST BİRLİK — Sayı : 4'te birleşme çağrılarına devam ediyor.

Son sayfadaki «Okulrara Duyuru»sunda «elimizde olmayan teknik nedenlerden ötürü gazetemiz bir hafta geç çıkmaktadır.» ve «Dağıtım konusunda karşılaştığımız güçlükler ve dağıtımın istenilen yaygınlıkta olmaması nedeniyle İstanbul dağıtımcımızı değiştirmek zorunda kaldık.» diyor. Gazetenin yeni dağıtımcısı : «Fuat Büte».

EMEKÇİ — Şubat 1975 Sayı : 4 Mihri Belli'nin dokuz yıl önce yayınlanmış bir yazısı üzerine İlke Dergisiyle polemik yapıyor. «Sosyalizmde Metot Meselesi» adlı eski bir yazı ile eski tüfek(!) Mihri Belli imzası Emekçi sayfalarında arz-ı endam eyledi.

24 üncü sayfada «İnceleme» 'rubrik'inde tipik bir tarih **spekülasyonu** yapılmış. «Emekçi» imzası ile çıkan «Sosyalist Hareketimizin Tarihinin İlk Dönemleri Üzerine Notlar» başlıklı yazının Rasih Nuri İleri'nin hazırladığı kitaplarından alıntı ve yorumlama olduğu söylenmektedir. Ancak alıntıların ve yorumlamaların hangi kısımlar olduğu tasrih edilmemiş. Bu durumda yazı sıkı bir şekilde Rasih Nuri İleri'yi de bağlamaktadır.

Yazı tipik bir «beyin yıkama» metoduyla kaleme alınmıştır. Yazının başlarında hemen pek çok kimsenin göremediği, bilmediği ve bilemiyeceği belgeler zikredilerek, bunlara dayandırılan açıklamalar(!) yapılıyor. Dolayısiyle okuyucuda bu yazı sorumlusu hakkında herşeyi bilen, sözüne inanılır bir «Âlim zat» miti veya o tarihî olayların içinden gelen bir örgütün yetkili sözcüsü olduğu izlenimi yaratılmak isteniyor. Çünkü bu psikolojik etki sağlandıktan sonra artık «derin bir hürmet hissiyle» afyonlanmış okuyucuya istenilen şeyler yutturulabilecektir. Nitekim yazıda peş peşe sıralanan bu derûnî bilgilerin ardından, en gerekli en derin ve büyük gerçek(!) açıklanmaktadır:

«Örneğin gençlik hareketlerinde başarı gösteren Mihri Belli, 1942'de Merkez Komitesine atanmıştır.»

Tabii bu kadar âlimâne açıklamalardan sonra ilerde bazı karşı - açıklamalar yapmaları mümkün görülen muarızlar da «cahil ve kasıtlı bazı kişiler» şeklinde, bir iki kelimeyle saf dışı edilebilir (!).

Bu yazının sorumluları Türkiye Solundaki kaderi (veya politik hayatı) gerekli legal imkânlara kavuşulduğunda yapılacak bir takım açıklamalara bağlı bir şahsa (Mihri Belli'ye) bugünkü bulanık ortamda, Amerikanvarî beyin yıkama metodları ile iade-i itibar sağlamaya kalkmanın sorumluluğunu da yüklenebilirler inşallah (!)

Maocu - Aydınlıkçılarla cephe birliği yapmış olan EMEKÇİ'ler bu birliğin maddî temelini sağlamış görünmekteler. Emekçi dergisi bilindiği gibi Maocu - Aydınlıkçıların kiraladıkları YELKEN Matbaasında dizilip basılmaktadır.

Geçen ay görebildiğimiz diğer sosyalist yayınlardan : Ürün, İlke, Kitle de bilinen şekilde yayınlarını sürdürüyorlar.

**Sahibi: A. E. Güran; Yazı İşleri Sorumlusu: Nuray Güner; Aylık Siyasî Dergi Her ayın ilk haftasında çıkar — İlân kabul etmez — Yazışma adresi: Evkaf Sokak Akal Han No. 17/11 Çemberlitaş/İstanbul — Gönderilen yazılan yayınlansın veya yayınlanmasın geri verilmez. — Yıllık Abone 50.— TL. 6 Aylık 30.— TL.
Dizildiği yer ALTUĞ Matbaası, Basıldığı yer ZAFER Matbaası.
Genel Dağıtım : DER-DA, Cağaloğlu Yokuşu, Kemaliye Han No. 4/14. İstanbul**